

Viite: Lausuntopyyntö VN/30737/2022

Energiateollisuus ry:n lausunto luonnoksesta valtioneuvoston päätökseksi huoltovarmuuden tavoitteista

Energiateollisuus ry (ET) kiittää lausuntomahdollisuudesta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Luku 1 Johdanto

Luku 2 Huoltovarmuuden toteuttamisen lähtökohdat

Valtioneuvoston päätösluonnos huoltovarmuuden tavoitteista asettaa suuntaviivat julkiselle sektorille mutta myös yksityiselle sektorille, joka toimii keskeisenä osana huoltovarmuusorganisaatiota (HVO). Mielestämme luonnoksessa esitettyjen tavoitteiden tulisi olla nyt esitetyjä tavoitteita konkreettisempia, jotta HVO:n huoltovarmuuskriittiset yritykset pystyisivät ottamaan ne paremmin huomioon omassa varautumisessaan ja jatkuvuuden hallinnassaan.

Yleisesti päätösluonnoksessa tulisi kuvata tarkemmin huoltovarmuuden turvaamisen tavoitetila. Mikä on se yhteiskunnan palvelujen tavoitetaso, jota huoltovarmuudella pyritään takaamaan? Erityisesti energiasektorilla sekä sähköhuollon että lämpöhuollon huoltovarmuuden tavoitetasojen määrittely olisi välttämätöntä.

Päätösluonnoksesta on myös jäänyt puuttumaan tavoitteiden saavuttamisen ja toimenpiteiden toteuttamisen aikataulu. ET:n mielestä tarvittavien varautumistoimenpiteiden tulisi käynnistyä mieluummin kiireellisesti kuin pitkällä aikavälillä. Tästä huolimatta toimet on tietenkin valmisteltava huolella.

Valtioneuvoston päätöksessä tulisi tuoda selvästi esille elinkeinoelämän ja viranomaisten yhteisharjoittelun tärkeys osana varautumista ja huoltovarmuutta ja myös eri tahojen järjestämien harjoitusten koordinoimisen tärkeys valtakunnallisesti toimialasta riippumatta.

Luonnoksen luvussa 2.1 kuvataan huoltovarmuuden muuttunutta toimintaympäristöä. Mielestämme ko. lukua olisi täydennettävä esim. seuraavasti: ”Yhteiskunnan voimakkaaseen sähköistymiseen sekä energiamurroksen tuomiin muihin muutoksiin tulee varautua. Huoltovarmuutta kehitettäessä tulee antaa aiempaa suurempi merkitys sekä sähköenergian saatavuuden että myös sähkötehon riittävyyden varmistamiselle. Tämä on tehtävä aiheuttamalla mahdollisimman vähän harmia normaalioloissa hyvin toimiville sähkömarkkinoille. Samalla on selvitettävä sähkömarkkinoiden toiminnan edellytykset poikkeusoloissa”.

Luku 3 Kehittämiskohteiden taustat ja tavoitteet

ET haluaa korostaa päätösluonnoksen tavoin osaavan työvoiman suurta merkitystä huoltovarmuudelle. Kannatamme luonnoksessa esitettyä tiekarttatyötä huoltovarmuuskriittisten tehtävien osaamisen pullonkaulojen ratkaisemiseksi. Pidämme myös tärkeänä päätösluonnoksessa erikseen esiin nostettua alueellista ulottuvuutta. Tilanteet alueilla vaihtelevat merkittävästi ja

keskiarvoajattelu johtaa harhaan. Toki on selvää, että alueellisen varautumissuunnittelun tulee kytkeytyä kansallisen tason huoltovarmuuden suunnitteluun ja ohjaamiseen.

CER-direktiivin toimeenpanoon liittyen päätöksessä tulisi selkeästi todeta, että ko. direktiivin kaikille 11 toimialan yrityksille tulee lakisääteinen varautumisvelvoite. Nythän päätösluonnoksessa mainitaan erikseen vain kaukolämpöyritykset CER-direktiiviin liittyen. Lisäksi mielestämme kansallisessa toimeenpanossa tulisi hyödyntää mahdollisimman paljon olemassa olevaa HVO-rakennetta ja välttää päällekkäisten rakenteiden luominen. Energia-alan yritykset ovat tottuneita yhteistyöhön ja raportointiin Huoltovarmuuskeskuksen ja Energiaviraston kanssa, uusia viranomaistahoja ei tässä haluta.

Luku 4 Toimialakohtaiset huoltovarmuustavoitteet / Luku 4.1. Energiahuolto

Energiahuoltoa koskevassa luvussa on oikein paljon hyvää, mutta myös puutteita ja epäselvyyksiä. Merkittävin puute päätösluonnoksessa on sähkön siirto- ja jakeluverkkojen riittämätön huomioiminen. Sähköistymisen myötä sähköverkkojen merkitys korostuu. Sähköverkkoihin on kyettävä investoimaan riittävästi siten, että uusi sähköntuotantoa ja -kulutus voidaan liittää verkkoon ja samalla verkkojen resilienssi varmistetaan.

Valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista tulisi selkeästi todeta kuinka oleellista on, että kriittisten toimintojen sähkönsaanti varmistetaan myös sähkön käyttäjien itsensä toimesta.

Energia-alan yritysten näkökulmasta päätöksessä olisi tarpeen konkretisoida ainakin seuraavia asioita:

- Millä ohjaukeinoilla ja miten varmistetaan päätösluonnoksessa todettu: "...säädä riippumattomien ja säätökykyisten energiantuotantotapojen toimintaedellytykset sekä kysyntäjouoston ja energiavarastoinnin kehittäminen."
- "Polttoon perustuvassa energiantuotannossa on huomioitava myös mahdollisuus vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöön." Mitä tämä tarkoittaa energiayrityksen näkökulmasta? Tähän liittyy myös laitosten ympäristölupien haasteet, niissä harvemmin hyväksytään pitkäaikaisia siirtymisiä enemmän päästöjä aiheuttavaan vaihtoehtoon, vaikka huoltovarmuustilanne sitä mitä ilmeisimmin edellyttäisi.
- Sähkön ja lämmön yhteistuotanto mainitaan päätösluonnoksessa hyvin lyhyesti kaukolämmityksen tulevaisuuden arvioinnin yhteydessä. ET:n mielestä yhteistuotannon ja sen mahdollistavan kaukolämmityksen huoltovarmuudellinen painoarvo on luonnoksessa esitettyä suurempi. Pyritäänkö kestävän yhteistuotannon ja kaukolämmityksen toimintaedellytykset varmistamaan? Ja jos pyritään, niin miten?
- Päätösluonnoksessa todetaan "Energia-alalla varautumissuunnitteluelvoitetta on laajennettava kaukolämpöyhtiöihin CER-direktiivin kansallisen täytäntöönpano yhteydessä." Minkä kokoisia kaukolämpöyhtiöitä em. velvoitteet tulisivat koskemaan? ET:n mielestä velvoitteen tulisi koskea kaiken kokoisia kaukolämpöyhtiöitä.
- Luonnoksen mukaan puupolttoaineiden saatavuutta on parannettava kehittämällä puupolttoaineiden varastointia huoltovarmuuden tarpeisiin. Tarkoitetaanko tällä yritysten velvoitevarastoinnin laajentamista vai puupolttoaineen varmuusvarastointia?
- Fossiilisten polttoaineiden varautumismerkitystä korostetaan niiden hyvän varastoitavuuden ansiota. Millä keinoilla varmistetaan kyky käyttää fossiilisia polttoaineita? Millä keinoilla ylläpidetään fossiilisia polttoaineita käyttäviä laitoksia ja laitteita sekä laitosten operointiin tarvittavaa henkilöstöä?

- Polttoturpeen asemasta energiajärjestelmässä tulisi päätöksen mukaan huolehtia siirtymäkauden ajan. Olemme samaa mieltä, mutta miten tämä varmistetaan? Edelleen miten varmistetaan energiaturpeen tuotantoketjujen säilyminen yli siirtymäajan?
- Miten sähkömarkkinat toimivat poikkeusoloissa? Miten sähkön säännöstely toteutetaan käytännössä?
- Millä keinoilla varmistetaan sähkön siirto- ja jakeluverkkojen huoltovarmuus niin nyt kuin erityisesti tulevaisuudessa?

Luku 5 Huoltovarmuustoiminnan rahoitus ja kehitys

ET pitää hyvin tärkeänä, että huoltovarmuustoiminnan rahoitus turvataan huoltovarmuusrahaston kantokykyä nostamalla. Energia-alan siirtyessä fossiilisista energialähteistä muihin kestäviin ja puhtaisiin energialähteisiin on löydettävä uusia rahoituslähteitä. Huoltovarmuusmaksun kertymää on vahvistettava laajentamalla rahoituspohjaa myös muihin toimintoihin kuin energia-alaan.

Luku 6 Valtioneuvoston tavoitteiden seuranta

Muut selontekoa koskevat yleiset kommentit